

Svédasztal

Az ég alkonyi ragyogással borította a nyájas tájat, és a fényorgia már éppen hanyatlani készült, amikor az ünnepi kókler (jaj istenem, nehogy a szeme elé kerüljön ez az aposztrofálás, mert akkor nekem végem!) utolsót rúgott a tudomány e célra kifejlesztett hátsó fertályába.

– Hölgyeim és uraim, mint önök is látták, a szabadon futó rostok... – az egyik idős professzor, nemzetközi tekintély, éppen felriadt alvásából, és az ölében fekvő testes kötet, mely az előadások összefoglalásait tartalmazta, nagy robajjal a földre esett. Mindenki ösztönösen odanézett, de hirtelen visszakapta a fejét, egyrészt, mert az idős, nagy tekintélyű professzort még véletlenül sem akarták kínos helyzetbe hozni, másrészt, mert az előadó is nagy tekintélyű professzor volt, csak valamivel fiatalabb, így előreláthatólag még jó pár éve volt, hogy szabadon akadályozza mások tudományos pályafutását. – Nos, hölgyeim és uraim, a szabadon futó rostok... – „egyszer csak elfáradnak a futásban, és akkor rostokolnak” – súgta egy ifjú titán a mellette ülő középkorú tudományos osztályvezetőnek, akinél jó pontokat akart szerezni azzal, hogy nem tiszteli a tekintélyt. Az osztályvezető nem válaszolt, de láthatóan jól fogadta a poént. Mire a professzor végzett a szabadon futó rostokkal, az ég teljesen elhanyatlott, mint a szerelmespár szenvedélye beteljesülésekor.

Az idő előrehaladtával eljött az utolsó vicc ideje is, mellyel élve a díszelnök ekképpen fejezte be rövid, de végtelenül pozitív nyilatkozatát: Az utolsó szó jogán, anélkül hogy türelmükkel visszaélnék, van szerencsém közölni önökkel, tisztelt kartársak, hölgyeim és uraim, hogy nemcsak igével él az ember... – „hanem bigével is” – súgta oda az ifjú titán az osztályvezetőnek, de elszámította magát, mert az finom dramaturgiai érzékkel egy estére csak egy poént engedélyezett, ami már, ugye, elsült. Az ifjú titán visszahúzódott, de nem a vereség kínos érzésével, hanem a helyzetfelismerés taktikus megoldásának elégedettségével. Nem elvesző, még kevésbé elveszett ember –

állapíthatjuk meg róla, így kívülről. Mintegy kívülről, talán ez a helyesebb megfogalmazás. – ...hanem a Farmatox cég jóvoltából kitűnő harapnivalókkal is – fejezte be frappánsnak szánt zárómondatát a díszelnök. Általános és egyetemes taps jutalmazta bejelentését, azzal a diszkrét, ünnepi ülésekre jellemző, egyszerre oldott és elengedett tetszésnyilvánítással, ami egyfelől igazi értelmiségi, sőt tudósi könnyedség benyomását kelti, ugyanakkor a viselkedési normák pontos ismeretét tükrözi.

A tudományos titkár szorgosan összeütötte tenyerét, mintegy jelezve, hogy neki is maradt még tiszte.

– Hölgyeim és uraim, ezúttal is, szokásunkhoz híven, svédasztal várja önöket a szomszéd teremben.

Némi szertartásos várakozás után, bizonyos hierarchia szerint a menet kettes-hármas csoportokban útnak eredt, néhány szólistával tarkítva, akiket senki sem ismert, így nem csatlakozhattak a kisegyüttesekhez. Közben szellemesnek szánt, könnyed csevegések jelezték az étkezést megelőző enyhe izgalmat, mintegy áthidalva a mégiscsak profán voltával összefüggő enyhe zavartságukat.

– Nos, fiatal kolléga, hogy jön ki a főnökével? – kérdezte az egyik ismert nagyság a zöldfülű kezdőt, természetesen a főnöke előtt, aki barátja volt a kérdezőnek, így a dolog évődésszámba ment, természetesen az ifjú rovására. Mindenki pirulást várt néhány érthetetlen szófoszlány kíséretében, az ifjú azonban igyekezett hamar bekerülni az elfogadottak társaságába, ezért így válaszolt: „Én még csak kijönnek vele valahogy, hiszen jó az alkalmazkodóképességem, de mindig attól félek, hogy visszafelé ez nem működik.” Villanásnyi idő alatt érzékelték, hogy ez nem meggondolatlan vagy tudatos szemtelenség, hanem a korán szerepet kérő, reményteljes fiatal kutató öntudata, a megfelelő, elfogadott keretek között, tehát jóindulattal, sőt elismerőleg fogadták bátor megnyilvánulását. A kérdező jónak látta kódá-
val ellátni az epizódot, ezért azt mondta: „No,

azért én nem lennék ebben olyan biztos. A maga főnöke okozott már meglepetést, és nem csak a tudományos világnak." Erre a kissé homályos mondatra már nem illett válaszolni, és azzal ejtették is az ifjút.

Egy köpcös adjunktus kisebb társaság számára etimologizált: „Vajon miért nevezik éppen svédasztalnak? Biztosan azért, mert az ételek többnyire hidegek." Mindenki törni kezdte a fejét, hogy rákontrázhasson a szellemeskedésre. „Ha lappasztal lenne, nyilván akkor is hasonló lappália jutna az eszedbe" – ríposztzott az egyik orvos, akinek a zsebéből mindig angol detektívregény lógott ki, és a tudományos üléseken ügyesen elhelyezve azokat olvasta.

A terembe érkező első néhány ember hirtelen megállt, akaratlanul is elzárva a többiek útját. „Mi van, másik terembe kell menni?" – kérdezték gyanútlanul. „Hát ez... hát ez már mégiscsak sok!" – hápogott egy professzorfeleség, és visszafordult. Erre aztán mindenki igyekezett bejutni a terembe, ahol egyre nagyobb lett a zsbongás.

A terem közepén hosszú asztal állt, gyönyörűen megerítve. Az asztal közepén csodálatos alakú, meztelen fiatal nő feküdt, friss zöldség- és gyümölcshalmokkal körülrakva, bizonyos filmrendezők modorában. „Ejha!" – kiáltott fel az ifjú titán. Egyesek azonnal megfordultak és kimentek. Mások igyekeztek elfogulatlanul viselkedni, mint akik nagyon is jól értik a szürrealista tréfát, amit itt valaki megkomponált, és vette a kivitelezéshez szükséges bátorságot. A szép nő mozdulatlanul, behunyt szemmel feküdt, elegáns pózban, csupán testének szép vonalait hangsúlyozva. „Gyere, drágám, ez nem nekünk való szórakozás" – mondta a szabadon futó rostokról szavaló ezüsthajú kurzuslovag. Karon fogta feleségét, és látványosan elvonultak.

Bizonyos fokú patthelyzet alakult ki. Egyesek azt tárgyalták, hogy mi lenne, ha belevágnák a villát a nőbe, és szelnének belőle egy darabot. Mások azt ajánlották, hogy valaki csiklandozza meg a talpát, és akkor mindjárt kiderül, meddig tréfa a tréfa. Mások azt bizonygatták, hogy ez olyan filozófiai helyzet, amely mindenkit próbára tesz, lám, máris mennyi ostobaság és infantilis ötlet hangzott el. A jártasabbak körüljártatták szemüket a teremben, rejtett kamera után kutatva. A fiatalabb, „pá-

ratlan vagy pártalan" férfiak képtelenek voltak közömbösek maradni, és noha nem szégyelltek, zavarta őket a folytatás lehetetlensége. „Vajon ki lehet a nő?" – kérdezte az orvos asszony, akit sokan tiszteltek józan klinikai meglátásaiért. A díszelnök, mindenki által becsült öreg róka, az adott körülmények között sem vesztette el lélekjelenlétét és biztonságát („Átélttem én már ennél kockásabb helyzeteket is a minisztériumban" – villant át az agyán), megköszöri a torkát, mint aki jelzi, hogy szólni kíván. Mindenki megkönnyebbülten hagyta abba a beszélgetést, egyfelől, hogy a helyzetnek és a díszelnöknek kijáró kellő figyelmet tanúsítson, másfelől, hogy az egyéni döntés terhétől megszabaduljon. Ugyanis érezték, hogy az adott helyzetben bárki bármit csinál, bármit mond, az később „felhasználható lesz ellene", magyarul itt ki-ki csak szerepet játszhat, akár prúd, akár „érti a tréfát", akár kritizál, akár tapsol, de senki sem lehet biztos abban, hogy mi a „nyerő" magatartás.

– Hölgyeim és uraim – kezdte az elnök –, az élet tele van hasonló helyzetekkel, csak nem vesszük észre, vagy nem szembesülünk ilyen nyíltan velük. Itt fekszik előttünk egy gyönyörű nő a svédasztalon, elvben bármelyikünk annyit ehetne belőle, amennyit bír, mert ugye, ez a svédasztal filozófiája, de a társadalom, neveltetésünk, a mások ítéletétől való félelem belénk fagyasztja a fogyasztási kedvet, mint egyes televíziós reklámok. – Ennél a pontnál kis szünetet tartott, mintegy hatásszünetet, ami elég volt arra, hogy rendezze további gondolatait. Érezte a felelőség súlyát, ami a helyzettel kapcsolatban rászakadt, hiszen nem mindegy, hogy később miként fogják emlegetni a tudósvilág anekdotás könyvében a történeteket. Átvillant az agyán, hogy esetleg éppen ez a különös esemény fogja szolgálni nevének hosszú fennmaradását.

– Nos, hölgyeim és uraim – folytatta eszmefuttatását –, erre a helyzetre nincs valós megoldás. Ez olyan, mintha tízet hárommal akar-nánk osztani, és nincs más eszközünk, csupán a tizedes jegyek. Mi hát a teendő? Tapsoljuk meg a hölgy vakító szépségét és személyes bátorságát, a rendező ötletgazda művészi leleményességét, és diszkréten vonuljunk vissza. Tekintsük a dolgot filozófiai paradigmának, és meditáljunk, hátha rátalálunk az igazi megoldásra, amely nélkülözi a szegényes racionalitást.

tást, ugyanakkor megnyugtató és leleményes, mint egyes pszichiáterek szövege.

– Egyébként – tette hozzá kissé mélyített hangon – a tudomány művelői számára csak problémák léteznek, amelyek megoldásának szenteljük életünket és szerény képességeinket. Aki ilyen helyzetben nem találja fel magát, hanem valamely tetszetős rutinmegoldással kísérletezik, sohasem válik a tudomány alázatos szolgájává. – E szavak után az ünnepi ülés elnöke lábujjhegyen kivonult a teremből, mint aki jelezni kívánja, hogy megadta a helyzetnek a kegyelemdőfést, további teendő nincs, az a szegény nő pedig hadd másszon le az asztalról, és mehessen a zuhanyozóba, rendbe tenni magát.

A helyzet azonban nem alakult ilyen egyszerűen. A jó klinikai meglátásairól híres alorvos asszony belekarolt egyik biológus kollégájába, aki szabad idejében köztudottan drámákat írogatott.

– Gyere – mondta neki gyengéd rábeszélő hangon –, legalább kísérletezzünk a saját megoldásunkkal. Végül is az öreg sem tett mást, mint egy jól bevált rutinmegoldást tett le az asztalra, hiába próbálta éppen az ellenkezőjét bizonyítani. Ennél mi többre vagyunk képesek.

A biológus nem hátrált meg. Érezte a helyzet kivételes drámaiságát – „ezt meg kéne írni!” – és kíváncsian várta a fejleményeket.

– Látod, öregem – kezdte az alorvos asszony –, ez nem svédasztal, hanem ravatal. Svédravatal vagy bármilyen más nemzetiségű ravatal. Ez a nő halott. Vagy debil. Lelkiismeretlen gyilkosai azzal szédítették, hogy állati jó buliról lesz szó, pénzes krapekokkal, és ő lesz a sztár, a főszám, pedig csak valami futottak még önmegvalósító filmrendező palánta diplomamunkájához kellett a csajt befűzni, és biztosan beígérték neki öt lepedőt is, ami sose jön rosszul az ilyenfajta kétes foglalkozású hölgyeknek.

– Csak kettőt – lehelte alig hallhatóan, gazdaságos szájmozgással a fekvő akt, mert tudta, hogy valahonnan rejtett kamerával figyelik.

– Hogyan?! – kapta fel a fejét a biológus, mert erre nem számított. De nem folytathatta, mert az alorvos asszony megrántotta a karját,

hogy hallgasson, és mintha mi sem történt volna, tovább monologizált.

– A dolog azonban rosszul sült el, mert mi itt maradtunk, ez a szegény liba pedig már alig bírja a pozitúrát. Ha viszont megmozdul, ugrik a dohány.

– Hülye kurva, menjetek a picsába – suttogta az élő szobor alig hallhatóan.

– Menjünk – mondta kissé riadtan a drámaíró biológus, de az alorvos asszony nem tágitott.

– És remélhetőleg időben elvégezte a fontosabb szükségleteit, nehogy itt az asztalon szarja össze magát.

– Büdös kurva, ezt még megkeserülöd! – sziszegte a svédasztal.

A biológus ki akarta húzni karját a szorításból, de az alorvos asszony nem engedte.

– Ha liba, legyen kövér – mondta oktatólag. Majd így folytatta: – Minden helyzet csak adott pillanatig érvényes. A legtöbb férfi ott bukik meg a nőknél, hogy ezt nem érzékeli. Minden nő tartalékol egy pillanatot, egy időrest, amikor nyitva hagyja magát, és hozzá lehet férni. Előtte tiszteletlenség, utána viszont már sértés. Hát így van ez, fiam, megírhatod a következő darabodban. Pár perccel ezelőtt még hozzányúlhattál volna ehhez a gyönyörű testhez, aki felkelt és járt volna, és akár mezetlenül utánad ment volna a világ végére, mert megragadtad a kínálkozó alkalmat és a megfelelő pillanatot. A pillanat azonban elszállt, és most már csak egy indiszkrét tökfilkó vagy, aki méltánytalanul kínos helyzetbe hozod ezt a bátor és gyönyörű fiatal teremtest, aki egyszerűen oldotta meg feladatát. Gyerünk, fiam, mielőtt még feltámadnának a férfiak által ostobán megalázott és szégyenükbe behalt nők milliói, és magukkal húznának téged is a holt vágyak tavába. – Azzal fogta, és kihurcolta a teremből a lelki kocsonyává pépelődött biológust.

A nő hosszú szempillái alól kipillantva, kiválasztott a körítésből egy kedvére való, megfelelő alakú és nagyságú sárgarépat... és ábrándosan rágcsálni kezdte.

DR. BALLA LÁSZLÓ